

סוסים ישנים, פרשים חדשים

מסוימים משטח שיפוטה של עיריית תל-אביב, סיפוחם לשטח השיפוט של מועצת גבעתיים. סבור רוקח: משה שפירא עשה צעד זה לכשידע כבר כי הוא נמצא ברגל אחת מחוץ למשרד הפנים. אולם עורך-הדין מירון הסביר כי ועדת חקירה, אשר בה סירבה להשתתף עיריית תל-אביב, המליצה מזמן על סיפוחם של שטחים אלה לגבעתיים.

למרות שעיריית תל-אביב לא השתתפה בוועדה ביקשה מפעם לפעם את שר-הפנים לדחות את ביצוע החלטות הוועדה. משה שפירא נענה לבקשות אלה כמה וכמה פעמים, גם ריכך את המלצות הוועדה ותיקן. הוועדה אף המליצה על סיפוח של שטח גבעת נאפוליון לרמת גן, משה שפירא תרם את השטח לתל-אביב. ב-11 בדצמבר חתם השר על הפקודה. טוען יצחק מירון: משה שפירא עוד לא ידע או כי משהו צומד לרשת אותו.

מהלך העבודה במשרד לפי שעה. למעשה — אומר ד"ר שיבא — אין לשר כל תפקיד במשרד הווה. התפקיד האחד, חשוב אולי מבחינה מרחיקת לכת, אך נטול חשיבות בעיני יום-יום: השגת האמצעים (הכספיים) הדרושים מן הכנסת, בירור ענינים הכרוכים במדיניות גבוהה והעלולים להתנגש בסמכויותיהם של שרים או משרדים אחרים.

למה הוא מצפה מן השר החדש? אומר ד"ר שיבא: "שר שימצא זמן להתעסק גם בעניני בריאות, נוסף לתפקידיו הפוליטיים-מפלגתיים". הדיונים בין השר ועוזריו נסבו בימים הראשונים על שינוי מבנה המשרד, תוכנית שהיתה טמונה במגירה חודשים רבים. יוסף סרלין הבטיח לקבל החלטה בענין זה בהקדם האפשרי.

משרד הבריאות, עקב אופיו המיוחד, עבר מיד ליד ללא כל תקלה. שיבא רופא, הוא איש מקצוע, אינו מתעניין בחילוקי-הדעות המדיניים המגיעים אפילו עד לעניני הבריאות. בעיות קופת-חולים והביטוח הרפואי הממשלתי, אשר כמה ממנהיגי הציונים-הכלליים דורשים אותו, אינן מפחידות אותו. טוען הוא: כל מי שעושה משהו לטובת שיפור בריאות העם, ויהא זה תחת איוה מסוה פוליטי שהוא, יבורך. שיבא חשב בשעתו להתפטר, נוכח כי אין זה הזמן הנכון, יישאר בתפקידו עד שהענינים יכנסו למסלול.

חיים אזולאי, העובד בלשכתו של אחד משרי הממשלה, אשר נתחלפו עם הרכבה החדש של הקואליציה, היה אובד עצות. עמדה לפניו בעיה מיוחדת במינה: השר הקודם אהב בכנאו בבוקר למשרדו, למצוא חדר מאוחר שכל חלונותיו פתוחים, אפילו בימי החורף הקרים. אבל אין לדעת מה השקפתו של השר החדש על מזג האוויר. חיים אזולאי פתר את הבעיה, לאחר התייעצות עם חבריו לעבודה: איורר את החדר, סגר את החלונות.

בעיה פשוטה זו היא אחת, בלתי חשובה, מן הבעיות, רובן חשובות, אשר עמדו בפני פקידי הממשלה, על כל דרגותיהם, במשרדים הממשלתיים בהם התחלפו השרים ואתם, בכמה מקרים, גם המנהלים.

ד"ר חיים שיבא
— הראשון נשאר

בקשר לחמשך שרותו של אליהו מירון כמנהל המשרד, לא נאמר לו דבר על-ידי שר-הפנים החדש. התפלא כשפתח את העיתון וקרא, שדובר הממשלה הודיע כי בישיבת הממשלה הוחלט על מינויו של מנהל כללי חדש, אם כי חוקף ההווה של מירון עם הממשלה לא נסתים. מירון רואה עצמו כבעל-מקצוע, ולא כבעל מינוי פוליטי.

עורך-הדין בן ה-34 התמחה בענינים עירוניים. עבד במשך 8 שנים אצל ישראל רוקח, בעיריית תל-אביב, כיועץ משפטי, ובצה"ל כיועץ משפטי של הממשלה-הצבאית. שרת זמן מה במשרד הפנים, כמנהל האגף לשלטון עצמי, מחלקה אשר זרעה במשך תקופת זמן את כל הארץ בעשרות רשויות מקומיות. לאחר שחזר לחיים פרטיים והקים משרד עורכי דין, נקרא על ידי משה שפירא לעמוד בראש משרד הפנים. עתה חושב הוא לחזור למקצועו הפרטי.

שלום ושלוה במסחר ותעשייה

במסדרונות משרד המסחר והתעשייה שררה מהומה. המנהל הכללי החדש, ד"ר שאול ליפשיץ, ממנהלי חברת פורד בישראל, נשיא לשכת המסחר תל-אביב-יפו, עבר במשרדים, שוחח עם הפקידים.

בין המשרדים אשר הוא סר אליהם בדרכו: משרדו של המנהל הכללי הקודם, ד"ר יהושע פיקר. ההעברה במשרד זה, לפחות מבחינה חיצונית, היתה בסדר גמור, ידידותית ביותר. ד"ר פיקר עזר אפילו לשאול ליפשיץ למצוא דירה בירושלים.

הסביר ד"ר פיקר: בגלל העברת הסמכויות היתה הפוגה של ימים מספר בעבודת משרד המסחר והתעשייה. דורשי רשימות לא נענו, בפרט לא כשהדבר נגע בהחלטות עקרוניות. אומר ד"ר פיקר: "הדבר טבעי ומוצדק. לא אקבל החלטות חשובות כשאני יודע כי בעוד ימים מספר ייכנסו לתפקידם אנשים חדשים, אשר יתכן כי החלטותי תתנגדנה להחלטותיהם."

היתה חרדה בין הפקידים? "לא בין הפקידים הנמוכים. דאגו במקצת הפקידים הגבוהים אשר התרגלו כבר למנהלים הקודמים, לא ידעו כיצד יסתדרו עם המנהלים החדשים."

ראשים ללא כיפות

לא חלו עדיין כל שינויי מנגנון בקנה מידה רחב, אך מאלפת העובדה כי מי שביקר במשרד-הפנים לפני ששה חודשים מצא את מרבית הפקידים, ובתוכם הגבוהים, חובשים כיפות. משה שפירא במשרד זה, השבעי, הופתע: הראשים אמנם נשארו, אבל נעלמו הכיפות.

• משה שפירא, שר-הפנים הקודם, הוא איש הפועל המזרחי.

מנהל משרד הפנים. בחוג

שונה לגמרי היתה האווירה בחדרו של מנהל משרד הפנים, עורך-הדין אליהו מירון. ערב ההעברה הסופית כבר כמעט שלא היו נירות על שולחנו, הורגש כי הוא הולך במקומו מנהל כללי חדש, אהרון מויאל, לשעבר הפרקליט הראשי ש צה"ל.

מיד לאחר הרכבת הממשלה החדשה, נקבע מועד להעברת המשרד לידיו של שר הפנים החדש, ישראל רוקח. את ההעברה צריכים היו לבצע: שר הפנים הקודם, המנהל הכללי.

בליל אותו יום צלצל משה שפירא אל מירון, הודיעו: "קיבלתי מיברק מרוקח, המבקשני לא להיות נוכח במשרד ביום ראשון. בצע את ההעברה בעצמך."

מספר מירון: "כינסתי את הפקידים והמתנו לבואו של ישראל רוקח, הוא בא, חיפש מיד את לשכתו, נכנס ללשכה, לחץ את ידיהם של הפקידים, אשר ציפו לשמוע דבר-מה מפיו. הוא סיים את החיצות הידים, הפליט לעברם: "לכו לעבודה!" ונכנס ללשכתו. ישבתי אתו אותו יום שעות אחדות, כן ישבו אתו עוד אחדים מראשי המשרד. רוקח לא הספיק

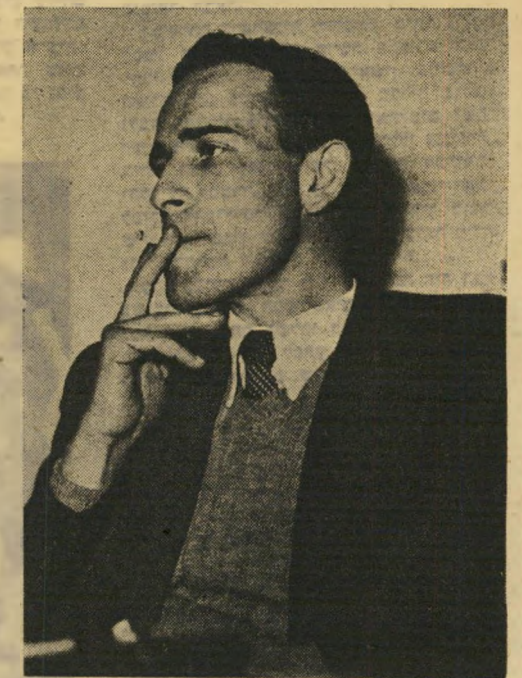

ד"ר יהושע פיקר מברך את ד"ר ליפשיץ
מי ראה דיוה?

ללמוד הרבה על בעיות המשרד במשך השעות המעטות האלה, אולם מיהר להוציא מסקנות. הודיע לציבור ולעיתונות: "משרד-הפנים לא התנהל בסדר, היתה בו ביוקורטיה מיותרת."

מובן הדבר שאין זו היכרותו הראשונה של ישראל רוקח עם משרד הפנים, אתו עמך במגע הדוק בתפקידו כראש עיריית תל-אביב, אך דרך נחפזת זו של הבעת דעה, אחרי ביקור כה קצר, לא נתקבלה על דעתו של עורך-הדין מירון, שמהר לכנס את העיתונאים. אמר: "במשרד-הפנים יש שיטת עבודה המושתתת על אימון בין פקיד אחד למשנהו, לא כל דבר פעוט מובא לשר או אלי. ביוקורטיה? כל מכתב זוכה לתשובה, תוך שבוע לכל היותר. אינני רוצה לדון את דרכי העבודה בעיריית תל-אביב, לפי "המהירות" בה נוהגים הם לענות על מכתבים."

הסיבה (המשוערת) לרוגזו של ישראל רוקח: ימים מספר לפני כן החליט משה שפירא על ניתוקם של שטחים

עזר אליהו מירון
הכיפות נעלמו

בהם ביקר השר החדש ביקור קצר, קבע מיד: אחליף את הצמרת.

בנציבות המנגנון, הגוף המנהל את משרדי הממשלה מבחינה ארגונית, קיימות דעות שונות על בעית חילופי מנגנון. כמה מראשי נציבות המנגנון סבורים שראשי שר הנכנס לתפקיד חדש לבחור לו את צמרת המנגנון מבין אנשים המקורבים לו בהשקפה פוליטית ושהוא רגיל לעבוד אתם במוסדות אחרים. הדבר יגרום — טענו — לשיפור העבודה, לשיטוף פעולה הדוק יותר בין השר לבין עוזריו העיקריים, למניעת חיכוכים אישיים ומדיניים בתוך מסגרת המשרד. דעה אחרת, שמרנית יותר, הביעה אלה הטוענים כי המנגנון חייב לעמוד מעל לכל חיכוכים פוליטיים. כל צוות המשרד, בראשות המנהל הכללי, צריך להיות קבוע, לא ניתן להשפעה פוליטית כלשהי, מורכב בעיקרו מאנשי מקצוע, אשר ייעצו לשרים ויודיעו אותם, בעוד אלה מתחלפים מפקידה לפקידה, עם הממשלות.

בעלי שתי הדעות מוצאים להם סימוכין בשתי ארצות אחרות. הראשונה, ארצות-הברית — בה הנשיא הנבחר מרכיב את הממשלה שלו מבין האנשים הרצויים לו, בלי כל צורך באישור הקונגרס, רשאי לבטל כל מינוי שניתן על ידי קודמו, אך מקובל שהוא משתמש בזכות זו רק לגבי השרים, עוזריהם הקרובים, מנהלי המחלקות, וראשי המשלחות הדיפלומטיות הראשיות. לעומת זאת אין רואים כל מור בזה שלעיתים הוא משחרר כמה ממפקדי הצבא הגבוהים ומביא אחרים תחתיהם.

באנגליה, לעומת זאת, כל המנגנון ("השרות האורחיים") אינו תלוי בחילופי ממשלות ולכל משרד תחישר קבוע, המנהל את עניניו שנים רבות. אדם זה, בעל נסיון עשיר, מוציא לפועל באותה מידה של נאמנות ודיקנות כל קו מדיני שיותנה לו. הסרונה הבולט של שיטה זו היא: עמידתה המנוגדת לטבע האנושי. אדם שיש לו השקפות פוליטיות ברורות, (ואין להניח שיש פקיד ממשלתי גבוה אשר אין לו השקפות כאלה), אינו יכול, באותה מידה של הצלחה ורצון טוב, להוציא לפועל מדיניות המנוגדת למצפוניו. דבר זה היה עלול לחבל לעתים בפעולות הממשלה. יש רגילים להנחה האומרת כי מנגנון משרד-החוק, אשר הוא שמרני ברובו, חיבל פעם במדיניות ממשל הלייבור.

הפחרון הישראלי יושג לכנסת בחוק עובדי המדינה, יהוה, יש לשער, מוזגה של שתי השיטות גם יחד.

דיאות ללא שר

עד למינויו של ד"ר יוסף בורג, שר הבריאות בממשלה הקודמת, היה משרד הבריאות כפוף לשר המשולש משה שפירא (עליה, פנים, בריאות), נוהל למעשה על ידי ד"ר חיים שיבא, מי שהיה ראש השרות הרפואי בצה"ל. אי לכך לא השפיע חילופו של ד"ר בורג ביוסף סרלין במאומה על